

PÉNZÜGYI JOG

I. évfolyam

3. szám

1925 április

Szerkeszti: Dr. LÉNÁRT VILMOS

Nemzetközi adóügyi egyezmények.

Irta: *dr. Kneppo Sándor* pénzügyminiszteri tanácsos.

Mínél élénkebb a nemzetek közötti gazdasági forgalom, annál nagyobb szükségét érzik a magángazdaságok olyan nemzetközi egyezmények megkötésének, melyek az egyenes adók tekintetében a kétszeres adóztatások elhárítására irányulnak. Alig 2—3 évtizeddel ezelőtt még elegendőnek látszott az adókérdéseknek egy töredékét, melyek különösen a nemzetközi kereskedelemmel voltak kapcsolatosak, a kereskedelmi szerződések keretében szabályozni. Az adókérdések egész komplexumára vonatkozó szabályozásokkal azonban abban az időben csak szórványosan találkozunk és csak olyan államterületek között, melyek gazdaságilag kölcsönösen egymásra voltak utalva és a gazdasági fejlődés zavartalanságát megfelelő pénzügyi egyezményekkel is kellett biztosítani. A régi Magyarországnak is csak egyetlen állammal volt a szó szoros értelmében vett egyenes adóügyi egyezménye és pedig Ausztriával. Ezt az egyezményt az 1907. évi XLIV., illetve az 1908. évi XIV. t.-c. iktatta törvényeink közé, melyet azután a változott viszonyok miatt az 1920. évben megszüntnek nyilvánítottunk.

Időközben még az 1915—1917. évi jövedelemadóra és az 1914—1916. évi hadinyereségadóra vonatkozólag is kötöttünk egyezményt az akkori osztrák kormánnyal az 1915. évi XXI. t.-c. 8. §-ában adott felhatalmazás alapján, ez az egyezmény azonban csak az említett évekre kivetett jövedelemadóra és hadinyereségadóra vonatkozott.

A békeszerződések alapján keletkezett új államok körülöttünk részben olyan területen helyezkedtek el, melyek előbb egy gazdasági egységet képeztek és ezek az új államok egymástól eltérő új adórendszereket léptettek életbe, mely adórendszerek igen súlyos adók kivetését eredményezik. A régi gazdasági kapcsolatok folytán számos magángazdaság van érdekelve ezeken az új államterületeken és annak folytán, hogy érdekélségei és gazdasági tevékenysége miatt több állam adófenhatósága alá tartozhatik, ki van téve annak, hogy ugyanazon vagyon vagy jövedelem után több adóztató hatalom adórendszerébe vonatik be, vagyis többszörösen kerül adó alá. A mai adókulesok mellett kétszeres vagy többszörös

adóztatás olyan súlyos regieköltséggé válhatik, amit a gazdasági élet nem bír meg. Ezért megoldást kell találni arra, hogy az adókövetelésre csak az érdekelt államok valamelyike legyen jogosult, illetve, hogy az adóigény az államok között megfelelő módon megosztassék. A nemzetközi jogbizonytalanságnak az adózás terén való megszüntetése természetesen nemcsak a szomszédos államokkal szemben, hanem a velünk szorosabb gazdasági kapcsolatban levő egyéb államokkal szemben is feltétlenül szükséges, ha a háboru után a nemzetközi gazdasági kapcsolatok felépítésének útjából az összes akadályok elhárítására komolyan törekszünk.

Ez ideig egyenes adóügyi egyezményeket kötöttünk Cseh-Szlovákiával, Ausztriával, a Német-Birodalommal és ezenkívül Romániával és Jugoszláviával. Ausztriával és a Német-Birodalommal még a halálesetre szóló öröklési illetékek tekintetében előállható kétszeres adóztatások elhárítása céljából, a Német-Birodalommal pedig még a kölcsönös adóügyi jogsegély kérdésében is kötöttünk egyezményt. A most említett jogsegélyegyezmény az egyenlő adóügyi elbánás elvének biztosítása mellett ez egyenes adók megállapításánál és behajtásánál, valamint a köztartozásokra vonatkozó kézbesítések ellátásánál nyújtandó kölcsönös jogsegélyre vonatkozólag tartalmaz részletes szabályokat. Az Ausztriával kötött egyenes adóügyi egyezményben pedig a szerződő felek kötelezettséget vállaltak hasonló terjedelmű jogsegélyegyezményre.

A megkötött adóügyi egyezményeink közül eddig csak a *Cseh-Szlovákiával*, az *Ausztriával* és a *Német-Birodalommal* kötött egyezmények léptek életbe. Ehelyütt csak az egyenes adók tekintetében előállható kétszeres adóztatások elhárítása céljából a most említett három állammal kötött egyezményekre óhajtok kitérni. Mind a három egyezmény azonos alapelveken épült fel, ami azonban nem jelenti azt, hogy a részletkérdések szabályozásában nem térnének el.

Az egyezményeken általában két alapelv vonul keresztül, az egyik a területiség elve, a másik a lakóhely szerinti adóztatás elve. A területiség elve irányadó az olyan jövedelmek és vagyonok megadóztatásánál, melyek az államterülethez vannak kötve. Észérint a tárgyi elv szerint valamely jövedelemforrás, vagy vagyon megadóztatása — a szerződő államok adórendszereinek részleges összeütközése esetén is — kizárólag azon szerződő állam jogkörébe esik, melyben a jövedelemforrás, illetve a vagyontárgy van. A vagyon tulajdonosának vagy a jövedelem élvezőjének személyisége vagy lakóhelye egyáltalában nem jön figyelembe. Az egyezmények szerint a territorialitás elve nyer alkalmazást a szerződő államok valamelyikének területén fekvő ingatlanok, az ingatlanokra bekebelezett jelzálogos követelések, a helyhez kötött

haszónhajtó foglalkozások, a valamely állam területén gyümölcsözőleg elhelyezett betétek, továbbá az egyik állam közpénztáráiból fizetett különféle illetmények megadóztatásánál. Ellenben a lakóhely szerinti adóztatás elvének megfelelően azok a jövedelmek és vagyonok, melyek adójogi értelemben nincsenek kötve a szerződő államok valamelyikének területéhez, mint amilyenek általában a tőkéből eredő jövedelmek és a tőkevagyonok, abban az államban esnek adó alá, amelyekben a jövedelem élvezőjének, vagy a vagyon birtokosának lakóhelye van. Az ingatlanokra vonatkozólag mind a három egyezmény egyöntetűen olyan megállapodást tartalmaz, hogy az ingatlanok, valamint az ezekből eredő jövedelmek csakis abban a szerződő államban vonandók egyenes adók alá, amelyben az ingatlan fekszik. Ingatlannak tekintendők általában a földterületek, bányák és az épületek. Az ingatlan tartozékai az ingatlannal azonos elbírálás alá esnek. Hogy mi tekintendő tartozéknak, ezt a kérdést azon szerződő állam jogszabályai szerint kell eldönteni, amelynek területén az ingatlan fekszik. Ezek a határozmányok irányadók nemcsak a földadó, házadó, társulati adó, jövedelem- és vagyonadó alkalmazásánál, hanem a vagyonváltság (vagy vagyonadó) kivételénél is. Az adókötelezettségnek a területi elv szerint való megállapításánál az ingatlan birtokosának személye általában nem jön figyelembe, mert az egyik államban fekvő ingatlanok akkor is abban az államban esnek egyenes adók és vagyonadó alá, ha az ingatlanbirtokos a másik szerződő fél állampolgára, vagy ha az ingatlanbirtokos lakóhelye, illetőleg jogi személyeknél ezeknek székhelye a másik szerződő fél területén van.

Habár az egyezményeknek az ingatlanok megadóztatására vonatkozó határozmányai elég világosak, mégis vannak konkrét esetek, melyek szerint az adóztatások az egyezmények sérelmére történtek. Így pl. a cseh-szlovák pénzügyi hatóságok a magyar állam területén fekvő házak és földterületek után a cseh-szlovák köztársaságban vagyonadót, vagyondézsmát és értéknövekedési adót vetettek ki, annak dacára, hogy a magyar-cseh-szlovák adóügyi egyezmény 1. és 9. cikke szerint az ingatlanok csakis abban az államban vonhatók egyenes adók, illetőleg vagyondézsmá alá, amelyben fekszenek. A cseh-szlovák pénzügyi hatóságok a Magyarország területén fekvő házak után a cseh-szlovák állam területén lakók terhére állítólag azért vetettek ki vagyondézsmát, mert Magyarországon a házak nem vonattak vagyonváltság alá, tehát a vagyondézsmá kivételével nem áll elő kétszeres adóztatás. Ez az álláspont teljesen helytelen és merőben ellenkezik az egyezmény határozmányaiival, melynek alkalmazása nincs ilyen feltételhez kötve és annál kevésbé lehet ilyen

feltételekről szó, mert az egyezmény — miként ez az egyezmény címéből és az egyezmény cikkeit bevezető kétoldalu kijelentésből is kitűnik — nemcsak a kétszeres adóztatás elhárítására, hanem a belföldi és külföldi adóztatás kiegyenlítésére irányul. Ugyancsak ezekbe a cikkekre ütközik a cseh-szlovák pénzügyi hatóságoknak a magyar állam területén fekvő földterületek után kivetett vagyondézmája és értéknövekedési adója is. Ami különösen az utóbb említett adót illeti, ez ugyan nem sorozható a vagyondézsma csoportjába az egyezmény zárójegyzőkönyve szerint, tehát nem a 9. cikk szerint bírálendő el, de általában az egyenes adók csoportjába tartozik és mint egyenes adó az egyezmény 1. cikkének határozmányai alá tartozik, melyek kizárják azt, hogy magyarországi ingatlan Cseh-Szlovákiában bármily egyenes adó alá vonassék. Az ilyen egyezmény határozmányainak meg nem felelő adóztatások ellen természetesen azon állam pénzügyi hatóságainál lehet orvoslást keresni, melyek a jogtalan kivételeket alkalmazták.

Az ingatlanokra bekebelezett jelzálogos követelések is abban az államban kerülnek adó alá, amelyben a jelzálogul leköötött ingatlan fekszik. E tekintetben azonban számos más nemzetközi adóügyi egyezményben másnemű olyan szabályozással is találkozunk, hogy a jelzálogos követelések, illetve ennek kamatai abban az államban vonatnak adó alá, amelyben a hitelező lakik, illetve amelyben a hitelező jogi személynek székhelye van. Ilyen értelemben köttetett meg például az osztrák-németbirodalmi és a cseh-szlovák-németbirodalmi adóügyi egyezmény. Ellenben a magyar államnak a fentebb említett államokkal kötött adóügyi egyezményeiben az ingatlan fekvése dönti el, hogy mely állam jogosult a jelzálogos követelések megadóztatására. -

A tantiémek abban az államban esnek tantiémeadó és jövedelemadó alá, amelyben a tantiémet kifizető vállalatnak székhelye van. Rendesen ez felel meg a területiális elvnek, tekintettel arra, hogy legtöbbször abban az államban vannak a vállalatnak dolgozó üzlettelepei is, amelyben a vállalatnak székhelye van, tehát a jövedelem is abban az államban kerül adó alá, amelyben keletkezett. De előfordul olyan szabályozás is, hogy a tantiémet élvező személyek lakóhelye dönti el, hogy mely állam élhet az adóztatás hatalmával.

(Folytatjuk.)